

QUÈ ÉS L'ASSETJAMENT ESCOLAR?

Un adolescent, de sobte, rebutja assistir a l'escola sense que existisca un motiu aparent. Inventa tot tipus d'excuses i fingix tot tipus de malalties per a justificar el seu comportament. Què pot estar ocorrent?

Possiblement, este siga el primer senyal d'alarma que indique que estem davant d'un cas d'assetjament escolar (*bullying*)

Terme anglés que s'utilitza per a denominar la intimidació entre iguals. Es definix com la violència mantinguda, mental o física guiada per un individu o per un grup i dirigida contra un altre individu que no és capaç de defensar's a si mateix en eixa situació. Es desenvolupa en l'àmbit escolar.

Fa referència a les conductes intimidatòries, d'amenaça, aïllament i tiranització que du a terme el *bully* (agressor) sobre un alumne víctima exposat repetidament a este tipus d'accions negatives. No es tracta d'un episodi esporàdic, si no persistent, que pot durar setmanes, mesos, i fins i tot, anys.

QUINS SÓN LES CARACTERÍSTIQUES DE L'ASSETJAMENT ESCOLAR?

Perquè una sèrie de conductes agressives siguen denominades amb este terme, deuen complir una sèrie de CARACTERÍSTIQUES

-Existència d'una víctima atacada per un "abusador" o grup de "perdonavides"

-Existència d'una desigualtat de poder entre una víctima i un agressor. No hi ha equilibri pel que fa a les possibilitats de defensa, ni equilibri físic, social o psicològic.

-L'agressió exercida cap a la víctima es prolonga en el temps i succeïx de forma recurrent, la qual cosa provoca en la víctima un gran sentiment d'indefensió per la probabilitat de patir nous atacs.

HI HA DIFERENTS TIPUS D'ASSETJAMENT ESCOLAR?

Els diferents tipus de maltractament que es duen a terme, podem classificar-los en tres grups:

-MALTRACTAMENT FÍSIC

Ocorre més en els cursos de primària. Donar espentes, puntellons, punyades, agressions amb objectes...

- MALTRACTAMENT PSICOLÒGIC

Este component es troba en totes les formes de maltractament. Són accions dirigides a minar l'autoestima de la víctima i créixer la seua sensació d'inseguretat i temor. Es du a terme en forma d'insults, malnoms,... i es basa en alguna acció o defecte físic que presenta la víctima. Ressaltar l'ús del telèfon mòbil per a dur a terme també esta sèrie d'accions.

-MALTRACTAMENT SOCIAL

És l'anomenat assetjament escolar indirecte. Es fan partícips a altres individus en l'acció d'aïllar a l'individu víctima respecte del grup.

QUINES CONSEQÜÈNCIES TÉ L'ASSETJAMENT ESCOLAR?

La **víctima**, repetidament és objecte de burles, insults, humiliacions, etc., la qual cosa provoca una sèrie de CONSEQÜÈNCIES que incidixen directament en el correcte desenvolupament i maduració de la persona.

-Fracàs escolar, degut entre altres factors a les dificultats de concentració que presenten.

-Fòbia a l'escola.

-Alt nivell d'ansietat, especialment de tipus anticipatori.

-Descens de l'autoestima.

-Quadres depressius.

-En els casos més greus, quan la victimització es prolonga en el temps, intents de suïcidi.

Per a l'agressor/a, esta sèrie d'accions també provoquen una sèrie de CONSEQÜÈNCIES no desitjades, les quals estan directament relacionades amb futures formes d'actuació amb la parella i possibles actes de delinqüència.

- Aprenentatge inadequat respecte a la consecució d'objectius.
- Reforç sobre l'acte agressiu i violent com alguna cosa bona i desitjable que proporciona estatus i reconeixement entre el grup d'iguals.

Finalment, per als **espectadors/es**, observar este tipus d'actes, també té una sèrie de CONSEQÜÈNCIES negatives, perquè arriba un moment en què es produïx una desensibilització respecte a esta manera de violència. Açò és, en estar exposats repetidament a esta situació, la consideren normal.

-Aprenentatge respecte a la manera de comportar-se davant de situacions injustes.

-Valoren l'acte violent com alguna cosa que proporciona estatus dins del grup.

CARACTERÍSTIQUES PSICOSOCIALS DELS ALUMNES VÍCTIMES I AGRESSORS O BULLIES

AGRESSOR O BULLY

Característiques físiques:

Solen ser en general barons, de complexió forta, l'edat del qual és superior a la mitjana del grup.

Característiques acadèmiques:

El seu rendiment escolar sol ser baix i presenten una actitud negativa cap a l'escola i el/a mestre/a.

Característiques de personalitat:

Solen ser agressius, extravertits, provocadors, ansiosos i poc inclinats a l'acceptació de normes.

Presenten baix autocontrol i alta autoestima.

Característiques del clima sociofamiliar:

Solen ser ambients conflictius, on hi ha escàs control, per la qual cosa normalment són subjectes amb alt grau d'autonomia.

VÍCTIMA

Característiques físiques:

Solen ser en general barons, de complexió dèbil, l'edat del qual entra en la mitjana del grup.

Existixen menys víctimes que agressors o *bullies*.

Característiques acadèmiques:

El seu rendiment escolar sol ser mig-baix, i presenten una actitud passiva cap a l'escola i el/a mestre/a.

Característiques de personalitat:

Solen ser xics/es tímids/es, introvertits/es, amb poques relacions interpersonals, retrets, amb baixa acceptació per part dels seus iguals, encara que de vegades poden mostrar-se agressius.

Acceptació de normes.

L'ansietat es presenta de forma molt considerable.

Presenten una baixa autoestima i un grau mitjà d'autocontrol.

Característiques del clima sociofamiliar:

Solen ser ambients en què es presenta el conflicte de forma moderada i on se sobreprotegix al subjecte, la qual cosa no permet el desenvolupament de la seua autonomia.

L'assetjament escolar és afavorit i reforçat gràcies a la "lleï del silenci i de la por" que s'imposa. Les víctimes per temor a les represàlies, els companys per por a ser agredits.

Els que presenciem un acte d'agressió i no intervenim, ens convertim en CÒMPLICES de l'agressor.

No tot tipus d'intervenció és efectiva per a reduir l'assetjament escolar.

QUÈ FER DAVANT DE L'ASSETJAMENT ESCOLAR?

- Detectar
- Avaluar necessitats i recursos
- Actuar
- Seguiment
- Mètode PIKAS

Si vols descarregar-te tota esta documentació en un sol arxiu, fes clic [ací](#).

QUÈ FER DAVANT DE L'ASSETJAMENT ESCOLAR?

1r DETECTAR

Per al professorAT és difícil detectar un problema d'agressió com l'assetjament escolar o *bullying* perquè no solen ocórrer en la seua presència.

És important tindre en compte els tipus de maltractament que poden haver-hi (maltractament físic, maltractament psicològic, maltractament social), que ens poden donar pistes de si existix assetjament escolar al nostre centre escolar.

Les característiques psicosocials dels alumnes víctimes i agressors també ens donen indicis de possible agressió.

Per a poder detectar-ho és útil:

- 1) Augmentar l'observació en llocs menys freqüentats per adults (patis, vestidors, racons, corredors, entre classes, en activitats extraescolars...)
- 2) Recollir informació de distintes fonts (professorat, famílies, personal no docent, alumnat...)
- 3) Tindre estructures al centre educatiu on expressar denúncies i reclamacions (bústia de suggeriments, comissió de convivència...).

2n AVALUAR NECESSITATS I RECURSOS.

- Identificar els alumnes afectats.
- Valorar les seues necessitats .
- Identificar zones, llocs i situacions de risc.
- Valoració dels recursos humans (professorat, famílies, alumnat...).
- Valoració dels recursos materials (audiovisuals, bústia de suggeriments...).

3r ACTUAR.

INTERVENCIÓ AMB LA VÍCTIMA.

- Ser cautelós en l'aplicació de mesures i en la realització d'algunes accions per a no exposar-la a situacions de risc.

- Evitar tractar públicament a l'aula la situació d'assetjament, de manera que pugui sentir-se al·ludida i experimentar vergonya i humiliació.
- Protegir a la víctima durant tot el procés d'intervenció:
 - Augmentant la supervisió i vigilància del professorat durant els descansos, patis, menjador, banys, vestidors, entrades i eixides del centre...
 - Creant grups de companys solidaris (formats i determinats prèviament) per a acompanyar la víctima, fonamentalment en els moments de major risc.
- Establir reunions individuals amb la víctima i amb altres companys/es que afavorisquen la comunicació i la lliure expressió.

Desenvolupar programes específics d'habilitats socials (defensa dels propis punts de vista, assertivitat, defensa de drets, petició d'ajuda...).

INTERVENCIÓ AMB L'AGRESSOR

- Assegurar-se que els/es agressors/es reben també l'ajuda que necessiten. L'agressió pot ser deguda a una falta d'habilitats socials adequades per a interactuar amb els seus iguals, han après que la relació interpersonal es regix per esquemes de domini-submissió.
- Dissenyar i realitzar entrevistes individuals on s'analitzi la situació i les seues conseqüències per a les persones afectades.
- Definir molt clarament els comportaments que no es toleren, i s'establiran els límits del que es permet.
- Ajudar a entendre com se sent el xiquet agredit (empatia).
- Desenvolupar programes d'entrenament intensiu en habilitats socials (assertivitat, identificació i resolució de conflictes...).
- Ajudar a vincular-se amb els altres sentint-se part del grup i de l'entorn i assumint les responsabilitats que li corresponguen.
- Aplicar programes de modificació de conducta: conseqüències negatives, reparació i restauració del dany, pèrdua de la possibilitat de realitzar algunes activitats (eixides, campaments...).
- Aplicar tècniques cognitives (entrenament en autocontrol...).

INTERVENCIÓ AMB ELS ESPECTADORS.

- Definir clarament els comportaments d'intimidació i assetjament que han de ser denunciats.
- Analitzar les conseqüències que estos comportaments tenen per a tot el grup.
- Definir clarament quins són els papers que els espectadors juguen en estes situacions.
- Ensenyar-los la diferència entre ser solidari davant de la injustícia i ser xivato.
- Desenvolupar l'empatia emocional aprenent a posar-se en el lloc d'altres.
- Ensenyar als alumnes a demanar ajuda, a superar la por a ser qualificats de xivatos o, fins i tot, a convertir-se ells mateix en víctimes.

Informar sobre la possibilitat i recursos existents al centre, per a denunciar situacions d'intimidació garantint la confidencialitat (telèfon amic, bústia de suggeriments, comissió de resolució de conflictes).

INTERVENCIÓ EN EL GRUP DE CLASSE.

- Fer saber a l'alumnat que no es van a acceptar agressions de cap tipus.
- Elaborar projectes antiviolència: campanyes, concursos d'eslògan...
- Ensenyar a posar nom i expressar els sentiments.
- Crear i afavorir un clima escolar de rebuig als maltractaments (violència de gènere, assetjament escolar...)
- Posar en marxa activitats de tutoria ja dissenyades per altres autors.
- Crear grups d'ajuda: supervisors, tutors d'altres xiquets, ajudants de classe, ajudants de pati...
- Afavorir l'establiment de vincles positius entre els alumnes i l'assumpció de les responsabilitats personals i grupals.
- Fomentar la cohesió grupal amb activitats diverses (festes, projectes, setmana cultural...).
- Potenciar en l'alumnat formes sanes de camaraderia i solidaritat.
- Afavorir la integració de tots l'alumnat en el grup i el desenvolupament

INTERVENCIÓ AMB LES FAMÍLIES.

- Comptar necessàriament amb totes les famílies afectades i sol·licitar la seua col·laboració. Evitar que els pares se senten poc abonats i prenguen iniciatives individuals, que poden agreujar la situació del seu fill/a.
- Mantindre reunions individuals amb cada una de les famílies dels afectats/des per a informar-los sobre la situació i les mesures adoptades pel centre. Evitar buscar culpables i tendir a obtindre compromisos positius.
- No s'aconsella tractar estos temes en reunions generals de pares i mares.
- Ajudar les famílies a analitzar la situació de forma realista , sense minimitzar els fets ni sobredimensionar les conseqüències.
- Donar a les famílies espai i oportunitats per a parlar dels seus sentiments.
- Orientar les famílies per a fomentar el diàleg permanent entre pares i fills.
- Oferir pautes que ajuden a afrontar de forma adequada la situació del fill/a.
- Ressaltar la importància de mantindre's alerta davant dels comportaments dels fills/es.
- Mantindre una relació fluida i continuada entre el centre escolar i les famílies amb l'objecte de coordinar la intervenció.

PREVENCIÓ DE NOVES AGRESSIONS.

- Creació i difusió d'estructures i recursos per a rebre denúncies, reclamacions i queixes: bústia de suggeriments, telèfon amic, comissió antiassetjament...
- Formació del professorat en el maneig de conflictes i en l'ensenyament d'habilitats d'interacció personal i social.
- Formació de l'alumnat en habilitats que li permeten interactuar de forma adequada (escolta activa, defensa assertiva d'opinions, peticions, rebutjos...).
- Crear comissions d'alumnes que s'impliquen en el desenvolupament de la convivència positiva al centre, amb representants de tots els nivells.
- Implicar els pares perquè participen en les estructures i mesures de millora de la convivència del centre.

4t SEGUIMENT.

- Reunions individuals amb víctimes, assetjadors i espectadors
- Reunions amb les famílies afectades
- Recollida d'informació
- Valoració i, si és el cas, modificació de les mesures adoptades

Hi ha mètodes específics per a intervindre en cas d'assetjament escolar. Un dels més rellevants és el MÈTODE PIKAS, que descrivim a continuació.

MÈTODE PIKAS: MÈTODE DE LA PREOCUPACIÓ COMPARTIDA.

1. INTRODUCCIÓ.

El mètode PIKAS és un model d'intervenció per a casos d'assetjament escolar. Este mètode porta el nom del seu creat, el psicòleg suec Anatol Pikas.

2. OBJECTIU.

El mètode es proposa que els membres del grup, de forma individual, prenguen consciència de la situació en què participen, a través de xarrades individuals, per separat on afloren les seues pors i reserves sobre el comportament intimidatori en què estan participant.

En la part final del mètode, es produïx una reunió conjunta on agressor i víctima es comprometen al cessament de les actituds hostils.

3. EDAT.

L'edat adequada per a la seua aplicació va dels 9 als 16 anys.

4. PLANTEJAMENT INICIAL

El plantejament d'este mètode es basa en diversos supòsits:

- El grup, quan actua, participa d'un component psicològic comú.

Eixos pensaments i sentiments del grup són més simples que els dels seus components individuals.

- Cada individu del grup tem a nivell individual eixe component psicològic comú. Este component actua com a pressió per a conformar-se al que faça la resta del grup. Es produïx el que s'anomena "contagi social" (Olweus, 1998). La culpa o responsabilitat es difumina i hi ha por a convertir-se en víctima si no es fa el que diu el grup.

5. ETAPES

Podem diferenciar tres etapes:

Etapa 1a

Entrevistes individuals amb cada persona del grup implicat (al voltant de 7 a 10 minuts per persona). Es comença amb el líder del grup i es continua amb la resta d'agressors/es. Es finalitza amb la víctima.

Etapa 2a

Entrevistes de seguiment amb cada xic/a (al voltant de 3 minuts).

Etapa 3a

Trobada de grup (mitja hora).

El temps de duració entre cada etapa és d'una setmana. En la pràctica, l'ocupació de temps depén de la disponibilitat del mestre/a, encara que estos intervals han de ser sempre menors a dos setmanes.

6. CONDICIONS PRÈVIES D'APLICACIÓ.

Respecte a la informació.

Abans de començar les entrevistes, convé demanar tota la informació disponible sobre els fets d'assetjament escolar. Es parla amb el tutor/a de la classe i/o altres persones adultes que hagen vist o sàpien de l'episodi d'assetjament escolar.

Convé obtindre tota la informació possible sobre els agressors i el grup que li dona suport, qui exercix la funció de líder i qui de seuaços, de quin tipus és la víctima; si és o no agressiva.

Respecte al local.

Les entrevistes s'han de realitzar en una habitació, sense interrupcions.

Ha de cuidar-se la disposició i col·locació dels seients, i es triaran cadires de la mateixa altura i disposades en un lleu angle. Evitar que els subjectes s'asseguen davant d'alguna finestra per on passe gent que pugua despistar-los.

Respecte al professorat que ho aplica

L'èxit d'este mètode depèn que el professorat que es responsabilitza de les entrevistes, seguisca o no el guió proposat.

El mestre ha de cuidar-se de no enjudiciar i tindre una actitud neutral davant dels agressors. Si se sent enfadat o amb ira davant del xic/a, no és la persona adequada per a la intervenció.

El mestre implicat en les entrevistes ha de perdurar al llarg de les tres etapes d'intervenció.

És necessari recalcar que fa falta entrenament per a usar el guió del mètode Pikas.

Respecte a la coordinació

S'entrevista primer als agressors/es un a un i, en últim lloc, a la víctima.

Ha de produir-se coordinació entre el professorat que realitza les entrevista ,el professor tutor i el personal subaltern a l'hora de cridar l'alumnat a les entrevistes.

A l'hora de l'entrevista i amb el permís del professorat corresponent, s'avisarà a l'agressor/a en la seua aula, i és acompanyat per un conserge per a entrevistar-se amb qui posarà en pràctica el mètode.

Les primeres entrevistes han de fer-se consecutivament i si és possible, en un sol període lectiu. Per a grups grans, és convenient seleccionar temps suficient (dos sessions lectives seguides...)

Cal evitar que els membres del grup d'agressors puguen parlar entre si abans de finalitzar esta primera ronda d'entrevistes.

7. APLICACIÓ.

7.1. ETAPA 1a: PRIMERA ENTREVISTA.

GUIÓ AMB L'ALUMNAT AGRESSOR.

És important que el terapeuta o mestre/a estiga relaxat abans d'iniciar la sessió. Quan entra l'agressor/a, cal mirar-lo als ulls i invitar-lo a assentar-se.

Després, el terapeuta o mestre ha de seguir el guió següent:

- "M'agradaria parlar amb tu, perquè he sentit que...(víctima), esta tenint problemes". Una altra alternativa és: "M'agradaria parlar amb tu perquè he sentit que t'has estat ficant amb...(nom de la víctima)".
- "Què saps sobre açò que t'he mencionat?".
- "D'acord, ja hem parlat prou de tot això".
- "Què podem fer, què suggerixes, què podries pensar per a ajudar a...?".
- "Això està bé. Ens tornem a veure d'ací a una setmana i em contes com t'ha anat".

Este diàleg ha de servir per a arribar a possibles solucions per a millorar la situació. Es tracta que els propis agressors, de forma individualitzada, arriben a aportar les seues pròpies solucions. Moltes vegades solen fer-ho. El resultat d'estes primeres entrevistes és que els xics/es han de suggerir com poden canviar la seua conducta.

En cada entrevista s'arribarà a una solució distinta, per exemple:

- ... "incloure a la víctima en el nostre joc en els patis".
- ... "dir als altres que no insulten a la víctima".
- ... "ajuntar-me amb altres companys i deixar en pau a la víctima".
- ... "treballar amb ell en una classe específica".
- ... "acompanyar-la a casa a l'eixida del col·legi".
- ... "la deixaré en pau".
- ... "la defensaré".
- ... "arribaré a ser el seu amic/a".

Estos suggeriments aportats pels xics/es se revisen en les següents entrevistes les pròximes setmanes. No sempre troben maneres de millorar la situació, per la qual cosa de vegades, poden necessitar que es prenga un paper més directiu.

Una vegada conclou l'entrevista, el conserge acompanya l'agressor/a a classe, i crida al següent alumne perquè baixi amb ell. Sempre hauran d'anar acompanyats, i s'ha de cuidar que no existisca cap comunicació entre els agressors/es ni fora ni dins de l'aula.

Després, s'ha de repetir este guió amb cada xic/a per torn.

DIFICULTATS.

A vegades, les coses no ixen així i se'ns plantegen variacions en els guions. Es dona el cas del xic/a que no vol parlar, també hi ha xics que intenten negociar o qui no vol cooperar de cap manera. Si veiem que l'entrevista està anant malament, cal interrompre-la i simplement dir: "D'acord. Jo crec que anem a deixar-ho per hui. Et veuré el pròxim (concertar cita)".

No obstant això, el més freqüent és que l'alumnat coopere sempre que la persona que l'entrevista no és acusatòria i s'até al guió.

VARIACIONS.

- El xic/a no coopera: esperar en silenci fins que parli. Si després d'alguns minuts no ha dit res, pots dir: "Pareix que no vols parlar hui. Potser serà millor que tornes a classe ara". Aleshores, a vegades, comencen a parlar.
- No se'ls ocorren solucions. Cal donar temps per a pensar. No tindre por al silenci. Si realment no poden donar una solució, se'ls pot oferir un suggeriment però sempre amb el permís del xic/a: "Tinc una idea, t'agradaria escoltar-la?"
- Si el xic/a ofereix una solució impossible o ridícula, no la rebutges negativament, pregunta: "Si això succeïra, l'assetjament pararia?"
- Si proposa una solució que depèn d'altres persones, no cal negociar. Se li comenta: "Jo em referia a alguna cosa que pogueres fer per tu mateix".
- "Jo no tinc res a veure amb això". Si nega la seua involucració, s'ha de tirar marxa arrere i parlar de forma pausada sobre el context social en què s'està donant l'agressió i aproximar-se a la situació de la víctima. Al menor signe d'admetre la seua participació, es torna al guió estipulat.
- "Ell (la víctima) m'ho va fer a mi abans". Quan fan contínues al·lusions a la conducta provocativa de la víctima sentint-se justificats en la seua conducta d'assetjament escolar, ells perceben que la víctima "ho demana" d'alguna forma. No cal rebutjar la ira, la fúria o la frustració de l'agressor contra la víctima. Cal acceptar els seus sentiments, però mantindre que la víctima està passant un mal moment en l'escola.

GUIÓ AMB L'ALUMNAT VÍCTIMA.

Pikas diferència entre una víctima passiva i una altra provocativa.

Víctima passiva.

El paper de qui entrevista és de proporcionar ànim, suport i consell. Primer s'intenta que expresse el seu malestar i que conte el que li ocorre.

Moltes víctimes parlen amb gust del que els passa. Tal vegada siga la primera vegada que ho fan. Després, se li comunica la idea que ell o ella mateix poden fer molt per millorar la seua situació, i evitar algunes actituds personals que puguen col·laborar a disparar l'agressió. A estes entrevistes, és convenient afegir sessions d'entrenament de conductes assertives.

Víctima provocativa.

Cal ajudar-la intentant que prenga consciència que la pròpia conducta també pot canviar. Qui entrevista ha de tindre una personalitat prou forta per a guanyar-se la confiança de la víctima i fer-li veure que està utilitzant un camí equivocat per a ser popular i que ha de buscar altres formes més adequades d'aconseguir-ho. Cal recordar que, sovint, la víctima provocativa busca ser part integrant del grup agressor.

7.2. ETAPA 2a: ENTREVISTES DE SEGUIMENT.

El següent grup de trobades s'establirà quan cada xic/a haja aconseguit acceptar els acords de la primera trobada. Són trobades individuals, però més breus que les primeres. S'efectuen una setmana després i en el mateix orde i manera que les anteriors.

No obstant això, els xics/es no sempre fan exactament el que diuen que faran. Si l'assetjament escolar no ha parat encara, es continua el treball individual fins que accepten una solució a la situació.

Si la situació no ha millorat, se sol organitzar ja la reunió conjunta amb tots els implicats sempre que la víctima estiga preparada per a això.

7.3. ETAPA 3a: TROBADA DEL GRUP.

Esta etapa és necessària sempre, però sobretot, quan la víctima és de tipus provocatiu. Esta trobada ha de servir per a una consolidació en el temps del canvi en la conducta d'assetjament escolar, fonamentalment en cas de víctima provocativa.

- És necessari primer una reunió amb el grup agressor. Primer es pregunta com ha anat amb la víctima eixa última setmana.

- S'escolta tot el que hagen de dir perquè sorgisquen les dificultats. Després, se'ls pregunta sobre el que es pot fer. És necessari conscienciar-los que qualsevol solució, ha de comptar amb un reconeixement que el problema està solucionat i, per tant, és necessari reunir-se amb la víctima per a ratificar açò. En esta reunió, serà imprescindible que apareguen els elements positius de la víctima i la voluntat de canvi del grup agressor.

- Als agressors se'ls diu que cal preparar la reunió amb la víctima. El terapeuta o mestre proposa un pla. Després, es crida a la víctima. Cal preveure que puga anar directament a la seua cadira sense haver de passar pel mig del grup. El millor és que s'assega prop del professorat.

- Cada agressor, per torn, expressa de manera sincera la seua opinió sobre la víctima que de moment, sols escolta.

- Després, el mestre media preguntant a la víctima que ha de dir.(si és positiu, és probable que arribe a un final adequat).

- Després hi ha llibertat perquè cada participant puga expressar les seues dificultats i reprotxes. Si n'hi ha, açò allargarà el final.

- El paper del mestre és de facilitador de la comunicació, i aportarà solucions positives i moderarà els torns d'intervenció.

Cal comentar amb satisfacció la milloria de la situació i suggerir les maneres perquè este canvi es mantinga.

- Quan les parts han arribat a una reconciliació final, es pregunta: "Què farem si algú no manté la promesa que ha fet?". Ben sovint, el propi grup suggerix una condemna o càstig. Se'ls anima a què cada persona observe i controle els errors dels altres. També cal fer-los veure, que si l'assetjament escolar continuara, caldria prendre altres mesures, situació on quedarà clar que ningú vol arribar. Es pot suggerir un pla per a revisar estes conductes i evitar la recaiguda.

- És important acabar amb la idea de la tolerància, acceptar els errors dels altres i la necessitat de conviure junts sense l'obligatorietat de ser amics. D'esta manera, l'acceptació dura més temps.

- Recordar que els canvis d'actituds i conductes són lents, que la persona que es faça càrrec de les entrevistes ha de ser un terapeuta, orientador o professorat altament entrenat en la tècnica, i ha de tindre autoritat acceptada pel grup i estar coordinat amb la resta del professorat del grup. Este professorat ajudarà a la consecució de millors resultats, recolzarà estes idees amb el seu treball curricular i en el desenvolupament del projecte educatiu del centre.